пандемії, воєнного та повоєнного часу: монографія (О. А. Тітова, ред.). ІПО НАПН. https://doi.org/10.32835/978-617-95325-6-6/2023

Цільмак, О. М. (2017). *Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: підручник*. ОДУВС.

Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, *1*(26), 94–102. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102

УДК 37.012.1:37.016.11

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Лідія Гуменна,
молодший науковий співробітник відділу фахової передвищої освіти, Інститут професійної освіти НАПН України,
https://orcid.org/0000-0003-3813-5894
e-mail: red-ipto@ukr.net

Анотація. Проаналізовано можливості застосування технології проблемного навчання у фахових коледжах для розвитку педагогічної діяльності викладачів. Розглядається створення навчальних ситуацій, що стимулюють активну участь здобувачів освіти, розвиток критичного мислення та формування професійних компетентностей. Особлива увага приділяється адаптації навчального процесу в умовах воєнного стану, зокрема забезпеченню психолого-педагогічної підтримки осіб, які зазнали стресових ситуацій. Представлено методичні підходи до інтеграції кейс-методів, фасилітації та інклюзивних технологій у професійне навчання.

Ключові слова: проблемне навчання, фахові коледжі, педагогічна діяльність, критичне мислення, професійні компетентності, кейс-метод, фасилітація, інклюзивне навчання, адаптивне навчання, психологічна підтримка.

APPLICATION OF PROBLEM-BASED LEARNING TECHNOLOGY IN THE PEDAGOGICAL ACTIVITY OF TEACHERS OF VOCATIONAL COLLEGES

Lidiya Humenna,
Junior Research Fellow of the Department of Professional Pre-Higher Education of the Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The possibilities of applying problem-based learning technology in vocational colleges for the development of instructors' pedagogical activity are analyzed. The creation of learning situations that stimulate active student participation, the development of critical thinking, and the formation of professional competencies are discussed. Special attention is given to adapting the educational process under martial law conditions, particularly in ensuring psychological and pedagogical support for students who have experienced stressful situations. Methodological approaches to integrating case methods, facilitation, and inclusive technologies in professional education are presented.

Keywords: problem-based learning, vocational colleges, pedagogical activity, critical thinking, professional competencies, case method, facilitation, inclusive learning, adaptive learning, psychological support.

Сучасна педагогічна діяльність викладачів фахових коледжів потребує постійного оновлення методичних підходів, орієнтованих на розвиток критичного мислення, активного залучення студентів у процес навчання та формування в них здатності до самостійного вирішення професійних завдань. Одним з найефективніших методів, що відповідає таким вимогам, є технологія проблемного навчання. Вона базується на створенні навчальних ситуацій, що потребують аналізу, пошуку оптимальних рішень та практичного застосування отриманих знань.

Важливо враховувати, що в умовах воєнного стану, нав'язаного Україні через агресію росії, в осіб, які вступають до закладів фахової передвищої освіти, можуть бути фізичні чи психологічні травми, отримані в ході бойових дій на фронті. Викладачі мають адаптувати навчальний процес до їхніх потреб, застосовуючи індивідуалізований

підхід, методи психолого-педагогічної підтримки та стратегії інклюзивного навчання. Доцільним є впровадження методів адаптивного навчання, створення психологічно комфортного середовища, використання кейс-методів та проблемно-орієнтованого навчання, які враховують реальні виклики сучасного суспільства (Radkevych et al., 2023). Важливим є також залучення фахівців із психологічної підтримки, які допомагатимуть здобувачам освіти у подоланні стресових станів, а також розробка спеціальних освітніх програм, що враховують потреби осіб із бойовим досвідом.

Використання проблемного навчання у фахових коледжах дає змогу не лише підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, а й формувати компетентності, необхідні для майбутньої професійної діяльності. Наприклад, під час підготовки майбутніх фахівців у сфері інженерії важливо використовувати проблемний метод навчання, який спонукає здобувачів освіти до самостійного виконання складних завдань. Як зазначає Baaoum (2018), гуманізація інженерної освіти є важливим підходом для формування стійкого, етичного та соціально відповідального інженерного мислення. Вона сприяє інтеграції технічних знань із соціальними аспектами, що допомагає здобувачам освіти адаптуватися до викликів сучасного світу, зокрема у сферах екологічної стійкості, соціального розвитку та етики професійної діяльності. Такий підхід не лише підвищує мотивацію до навчання, а й розвиває аналітичні навички та здатність працювати в команді.

У сфері економіки та управління застосування технології проблемного навчання полягає у створенні кейсів, що імітують реальні бізнес-ситуації. Наприклад, їм пропонується проаналізувати фінансові показники підприємства та розробити стратегію виходу із кризової ситуації. Такі завдання уможливлюють майбутнім економістам та менеджерам відчути реальну відповідальність за ухвалені рішення, розвиваючи при цьому навички стратегічного мислення та управління ресурсами. Як зазначають Голубєва і Єгорова (2004), використання проблемного навчання та кейс-методу сприяє формуванню у майбутніх фахівців здатності до самостійного аналізу та ухвалення рішень у складних умовах.

У педагогічних коледжах проблемне навчання може бути спрямоване на аналіз нестандартних ситуацій у класі або розробку методик ефективної роботи з різними категоріями здобувачів освіти. Наприклад, викладачі можуть пропонувати їм розробити індивідуальну траєкторію навчання для дитини з особливими освітніми потребами, використовуючи при цьому сучасні технології та педагогічні інновації.

Такий формат роботи сприяє розвитку професійної гнучкості та креативності майбутніх педагогів. Як зазначають Колупаєва і Савчук (2011), інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає потребам і можливостям кожної людини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Важливим аспектом упровадження проблемного навчання є роль викладача, який виконує функцію фасилітатора, спрямовуючи студентів на самостійний пошук відповідей, а не надаючи готові рішення. Такий підхід сприяє глибшому розумінню матеріалу та стимулює активне мислення. Прикладом може бути проведення занять із застосуванням методу мозкового штурму, коли здобувачі освіти спільно шукають оптимальні шляхи розв'язання проблемної ситуації, дискутують та аргументують власну точку зору. Як зазначають Огієнко і Трофименко (2021), застосування методів фасилітації у професійній підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін сприяє розвитку їхньої здатності до організації інтерактивної взаємодії та формування критичного мислення.

Застосування технології проблемного навчання у фахових коледжах дає змогу створювати навчальне середовище, що наближене до реальних умов професійної діяльності. Це сприяє формуванню у здобувачів освіти не лише глибоких знань, а й умінь застосовувати їх у практичній роботі, що є основною вимогою сучасного ринку праці. Викладачі, які використовують цей підхід, стають агентами змін, сприяючи підготовці компетентних і конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до викликів сучасного професійного середовища.

Список посилань

Baaoum, M. (2018). *Humanizing engineering education: A comprehensive model for fostering humanitarian engineering education*. *International Journal of Modern Nonlinear Theory and Application, 2*(1), 01. https://doi.org/10.51383/ijmonmes.2018.17

Голубєва, М. О., & Єгорова, В. В. (2004). *Порівняльний аналіз проблемного навчання та методу випадків у економічній освіті*. *Наукові записки НаУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, (33), 3–7. https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/b8a0d082-a269-4cf7-857f-e061f2a42054/download

Колупаєва, А. А., & Савчук, Л. О. (2011). *Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання*. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ». https://content.e-schools.info/shtun-shkola/library/Dti-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebami-ta-organzacya-yih-navchannya.pdf

Огієнко, О., & Трофименко, А. (2021). *Форми і методи формування фасилітаційної компетентності майбутнього вчителя природничих дисциплін*. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, *8*(112), 172–183. https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.08/172-183

Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, *1*(26), 94–102. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102

УДК 37.01:159.923

ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ПРИЙОМІВ РОЗУМОВОЇ АКТИВНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ГОТОВНОСТІ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ

Світлана Дзюбенко,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Таращанського технічного та економіко-правового фахового коледжу,
https://orcid.org/0009-0005-5793-3404
e-mail: supermot1975@gmail.com

Анотація. Робота над формуванням логічної пам’яті, а не мнемонічної, над формуванням мислення в процесі професійної підготовки у ВНЗ готує ґрунт для усестороннього розвитку фахівця в процесі самоосвіти в професійній діяльності. У процесі професійного навчання для оволодіння методами і прийомами пошуку й засвоєння знань слід забезпечити в студента розвиток прийомів розумової діяльності: аналіз, порівняння, зіставлення, класифікація, аналогія, систематизація, узагальнення тощо.

Ключові слова: фахова передвища освіта, професійна підготовка, мислення, студент, коледж.